

УДК 373.5.016:821.161.2.09

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/40-3-30>**Олеся СЛИЖУК,***orcid.org/0000-0002-7696-6157*

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри української літератури
Запорізького національного університету
(Запоріжжя, Україна) *olesja_2014@ukr.net***ФОРМУВАННЯ ПОНЯТТЯ ПРО ІНДИВІДУАЛЬНЕ МОВЛЕННЯ ПЕРСОНАЖІВ
НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ В ГІМНАЗІЇ**

У статті розкривається один із аспектів шкільної системи теоретико-літературних понять. Розкрито роль ідіолекту персонажів як одного із засобів їх характеротворення. Визначено значення індивідуального мовлення персонажів для становлення жанрово-стильових особливостей художнього твору. Під час аналізу образів персонажів, особливо епічних творів, обов'язковим є розгляд мовлення головних героїв, його детальна характеристика, розкриття його ролі у вираженні їхніх психологічних особливостей, ціннісних орієнтирів, духовного світу. Окреслено основні лінії комплексного підходу до розвитку аналітико-синтетичних умінь учнів здійснювати лінгвістичний аналіз художнього тексту. У шкільному курсі української літератури знайомство з мовленням автора та ідіолектом персонажів відбувається у 5 класі. Їх особливості пов'язані з жанрово-стильовою специфікою літературних творів, на прикладі яких гімназисти знайомляться із цими поняттями. Визначено, що комунікативний потенціал літературного твору для підлітково-юнацького кола читання найбільш яскраво транслюється за посередництвом підліткового ідіолекту. Спостереження за особливостями індивідуального мовлення персонажів продовжується у процесі текстуального вивчення і класичних, і сучасних літературних творів та на уроках позакласного читання. Найефективнішим буде розуміння ідіолекту персонажів, близьких школярам за віком, інтересами й темами для спілкування. Проаналізовано комунікативний потенціал мовленнєвих особливостей підліткового мовлення на прикладі повістей Дари Корній із серії «Зворотний бік». Головна героїня творів – дівчина-підліток із типовими для сучасного молодого покоління уподобаннями, емоціями, світобаченням. Усе це яскраво відображене в її індивідуальному мовленні: мовних зворотах, жаргонізмах, сталих виразах. Звертаючи увагу школярів на мовленнєві конструкції, якими послуговується головна героїня, не коментуємо їх нормативність чи ненормативність з погляду слововживання, адже для первинного сприйняття художнього тексту важлива асиміляція загальних вражень про твір, а не власне вузькі мовленнєві конструкції у яких вона виявляється. Визначено необхідність синтезу лінгвістичних та літературознавчих підходів до аналізу ідіостилію автора та індивідуального мовлення персонажів як його складника.

Ключові слова: література для підлітків, ідіолект підлітків, теоретико-літературні поняття, комунікація, реценція.

Olesia SLYZHUK,*orcid.org/0000-0002-7696-6157*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Ukraine Literature
Zaporizhzhia National University
(Zaporizhzhia, Ukraine) *olesja_2014@ukr.net***FORMATION OF THE CONCEPT OF INDIVIDUAL SPEECH OF CHARACTERS
IN THE LESSONS OF UKRAINIAN LITERATURE IN THE GYMNASIUM**

The article reveals one of the aspects of the school system of theoretical and literary concepts. The role of the idiolect of the characters as one of the means of their characterization is revealed. The significance of individual speech of characters for the formation of genre and style features of a work of art is determined. When analyzing the images of characters, especially epic works, it is necessary to consider the speech of the main characters, its detailed characteristics, the disclosure of its role in expressing their psychological characteristics, values, spiritual world. The main lines of a comprehensive approach to the development of analytical and synthetic skills of students to carry out linguistic analysis of literary texts are outlined. In the school course of Ukrainian literature, acquaintance with the author's speech and the idiolect of the characters takes place in the 5th grade. Their features are related to the genre and style specifics of literary works, on the example of which high school students get acquainted with these concepts. It is determined that the communicative potential of a literary work for the adolescent reading circle is most vividly transmitted through the teenagers' idiolect. Observation of the peculiarities of the individual speech of the characters continues in the process

of textual study of both classical and modern literary works and in extracurricular reading lessons. The most effective will be to understand the idiolect of characters close to students in age, interests and topics for communication. Dara Korniy analyzes the communicative potential of speech features of teenagers' speech on the example of stories from the series «Reverse side». The main character of the works is a teenage girl with typical for the modern young generation preferences, emotions, worldview. All this is clearly reflected in her individual speech: language inversions, jargon, constant expressions. Paying students' attention to the speech constructions used by the main character, we do not comment on their normative / non-normative in terms of word usage, because for the initial perception of the literary text it is important to assimilate general impressions of the work, not the narrow speech constructs. The necessity of synthesis of linguistic and literary approaches to the analysis of the idiolect by author and individual speech of the characters as its component is determined.

Key words: literature for teenagers, idiolect of teenagers, theoretical and literary concepts, communication, reception.

Постановка проблеми. Характеристика образів персонажів є одним із основних складників вивчення літературних творів у гімназії. Формування в учнів 5–9 класів поняття про образний світ літературних творів різних родів і жанрів відбувається поступово, синхронізується із поетапним розвитком їхніх інтерпретаційних та аналітико-синтетичних умінь, введенням основних теоретико-літературних понять. Під час аналізу образів персонажів, особливо епічних творів, обов'язковим є розгляд мовлення головних героїв, його детальна характеристика, розкриття його ролі у вираженні їхніх психологічних особливостей, ціннісних орієнтирів, духовного світу. У зв'язку з цим потребують уточнення і поняття «ідіолект персонажа», «ідіостиль автора», які є важливими для здійснення комплексного філологічного розгляду образної системи літературного твору (і з погляду мовлення, і з погляду літературознавчої інтерпретації).

Аналіз досліджень. У методиці навчання літератури детально розроблений пообразний шлях аналізу (наукові праці Т. Бугайко, О. Забарного, А. Лісовського, Л. Мірошніченко, Є. Пасічника, С. Пультера, А. Ситченка, Г. Токмань, Л. Удовиченко та ін.). У посібнику Ю. Бондаренка (Бондаренко, 2015) узагальнено результати досліджень цих учених й доповнено їх авторською концепцією, яка ґрунтується на жанрово-родовій диференціації. Окреме місце з-поміж розмаїття підходів до характеристики образів персонажів відведено мовній практиці, яка наведена доволі стисло й здебільшого є частиною комплексу стратегій, хоча заслуговує на більш детальний розгляд, оскільки в сучасному мовознавстві є предметом актуальних зацікавлень і вивчається у різних площинах: когнітивній, соціальній, етнічній тощо. Поняття ідіолекту, індивідуального мовлення персонажів є предметом досліджень М. Бережної (Бережна, 2017), О. Козко, Ю. Крамар (Козко, Крамар, 2019), Н. Матківської (Матківська, 2015), С. Привалової (Привалова, 2019), С. Присяжнюк (Присяжнюк, 2019), І. Сидоренко (Сидоренко, 2015), Л. Ставицької (Ставицька, 2009) та ін.

Особливо важливим є звернення до розгляду індивідуального стилю мовлення персонажа в літературних творах, орієнтованих на юних читачів, оскільки, як зазначає У. Баран, «вибір стилю мовлення письменником також має вагоме значення під час проектування в тексті «ідеального дитячого реципієнта» та налагодження комунікації з ним. Мова має важливу експресивну функцію, що також важливо для комунікативного процесу. Відтак комунікація, яка передбачає трансакції між письменником та читачем, є аспектом соціолінгвістичної комунікації загалом» (Баран, 2016: 179).

Мета статті – розглянути складові частини індивідуального мовлення персонажів у проекції на його вивчення в гімназії на прикладі сучасної літератури для підліткового читання.

Виклад основного матеріалу. У шкільному курсі української літератури знайомство з мовленням автора та ідіолектом персонажів відбувається у 5 класі. Їх особливості пов'язані із жанрово-стильовою специфікою літературних творів, на прикладі яких гімназисти знайомляться із цими поняттями. Автори сучасної модельної програми з української літератури пропонують розгляд понять «мова автора і мова дійових осіб, прозова мова» у процесі роботи з текстом казки Оксани Іваненко «Цвітарінь». Казкові персонажі наділені індивідуалізованим мовленням, наближеним до сприйняття юних читачів, яке у комплексі з мовою письменниці становить єдиний стиль, притаманний творам для дитячого читання, з урахуванням віку дітей, їхнього світосприйняття, інтересів і цінностей. Мова головних персонажів – мамипташки та її дитинчат – виявляється у зовнішньому мовленні (діалогах та монологіях), а також у внутрішньому – роздумах і переживаннях. Як зазначає Ю. Бондаренко, «мовне оформлення мають думки і почуття персонажа. Вони постають або шляхом трансляції у зовнішній світ, або як внутрішні монологи. З ними, на наш погляд, варто здійснювати ті види діяльності, які стосуються вивчення мови взагалі. Те ж саме актуально і для словесно виражених оцінок героя іншими персонажами» (Бондаренко, 2015: 113). Відповідно,

у лінгвістиці виділяють такі підходи до характеристики ідіостилію, а в його складі й індивідуального мовлення персонажів у художньому тесті, як: «системно-структурний, естетично-маркований, образно-композиційний, комунікативно-когнітивний, адресно-діяльнісний та функціонально-домінантний» (Сидоренко, 2015: 300). У мовознавчих дослідженнях індивідуальне мовлення персонажів позначається терміном «ідіолект», що координується, на думку Л. Ставицької, з «поняттєво ширшим терміном «ідіостиль», який охоплює риси ідіолекту з необхідним нашаруванням ознак індивідуальної поетики, художньої норми епохи, словесно-художньої традиції і вимагає від дослідника максимального врахування екстралінгвальних чинників мовної особистості автора та механізму породження індивідуального дискурсу» (Ставицька, 2009: 15). Тобто можемо вважати слушним твердження про те, що індивідуальне мовлення (ідіолект) персонажа художнього твору є частиною ідіостилію автора й формується спеціально як засіб характеротворення образів головних героїв.

Поняття про індивідуальне мовлення персонажів у шкільному курсі української літератури формується у процесі дослідження тексту названої казки Оксани Іваненко. Гімназістам пропонуються рольові ігри, усне малювання почуттів і переживань головних героїв, складання словничка слів та виразів із їхнього мовлення. Учні зможуть відзначити наївність висловлювань персонажів, їхню емоційність та експресивність, але в підтексті залишається ігровий компонент, закладений у творі дорослим оповідачем – письменником, однак, на думку У. Баран, «однією із специфічних рис комунікації в літературі для дітей та юнацтва можна назвати таку персоніфіковану конструкцію послання, в якому юний читач, окрім змісту, отримує від автора запрошення до спільної гри, причому автор абсолютно нівелює свою роль як дорослого, візуалізуючи в тексті виключно образ дитячої свідомості» (Баран, 2016: 186). Тому й мовлення персонажів у казці Оксани Іваненко «Цвітарінь» сприймається юними читачами як своєрідна гра того, хто веде розповідь, опосередковану його суб'єктивним досвідом, способом мислення.

Спостереження за особливостями індивідуального мовлення персонажів продовжується у процесі текстуального вивчення і класичних, і сучасних літературних творів та на уроках позакласного читання. Найефективнішим буде розуміння ідіолекту персонажів, близьких школярам за віком, інтересами й темами для спілкування. Визнаємо справедливість твердження М. Бережної про те, що «автор наділяє кожного з персонажів індивіду-

альним мовленнєвим портретом, що складається із сукупності стилістичних засобів різних рівнів мови. Автор часто стилізує репліки персонажа під мовлення іноземців, представників різних територіальних і/або суспільних груп, представників окремої професії, сфери інтересів, історичної епохи, вікової приналежності; імпліцитно характеризує їх менталітет, логіку мислення, емоційний і фізичний стан, характер, світобачення і світосприйняття» (Бережна, 2017: 15). Зважаючи на це, для учнів гімназії найбільш близьким буде ідіолект сучасного підлітка, який яскраво представлений у реалістичній і фантастичній прозі для дітей та юнацтва, написаній українськими письменниками в останні десятиліття. У шкільній програмі з української літератури такі твори здебільшого рекомендовані для позакласного читання.

Досить цікавою з погляду вираження ідіолекту сучасного підлітка є серія повістей Дари Корній «Зворотний бік». Головна героїня творів – дівчина-підліток Мальва Задорожна з типовими для сучасного покоління, що зростає, уподобаннями, емоціями, світобаченням. Усе це яскраво відображене в її індивідуальному мовленні: мовних зворотах, жаргонізмах, сталих виразах. Звертаючи увагу школярів на мовленнєві конструкції, якими послуговується головна героїня, не коментуємо їх нормативність чи ненормативність з погляду слововживання, адже для первинного сприйняття художнього тексту важлива асиміляція загальних вражень про твір, а не власне вузькі мовленнєві конструкти, у яких вона виявляється. Водночас зауважуємо, що авторка повісті прагне досягнути максимальної правдивості у зображенні впливу середовища спілкування на формування особистості підлітка.

У першій книзі циклу «Зворотний бік світла» Мальва Задорожна – 17-річна дівчина-підліток зі своїми несформованими поглядами на світ – юнацьким максималізмом, егоїстичністю, безкомпромісністю, що сповна відображені у її внутрішньому мовленні, широко представленому у творі. І у спілкуванні, і в роздумах Мальва відкрита для світу, не приховує свого внутрішнього світу й виражає його, послуговуючись підлітковим сленгом із характерними для нього виразами «блін гарелій», «усі-пусі», «витріщатися», «бла-бла-бла» тощо, адже, за спостереженнями О. Козко, Ю. Крамар, «діалогічне мовлення тинейджерів характеризується емоційною забарвленістю, адже молодим людям притаманне емоційне сприйняття дійсності. Емоції, відзначені в мовленні персонажів, можуть бути співвіднесені з різними одиницями: лексичними та синтаксич-

ними» (Козко, Крамар, 2019: 56). Констатуємо цю тенденцію у низці діалогів, зокрема у розмові з батьками: «Та йопересете, прикинь, то – капець! – тільки і вичавила з себе здивована та шокована почутим Мальва» (Корній, 2012: 217). Для Мальви «ті слова нічого не значать – то таки молодіжний сленг, тобто мова, щось типу вигуків: «О! Невже! Ура!». На що Птаха доволі стримано і серйозно порадила позбутися тих дивних слів, бо звучать вони, мов старе прокляття. А згодом додала: «Думка, Мальво, нематеріалізована дія, слова – матеріалізований посил, тому дуже обережно слід поводитися з ними» (Корній, 2012: 218). У повістях циклу Дара Корній дотримується комунікативної стратегії, актуалізованої в дослідженні У. Баран: «Для актуалізації фіктивної мовної комунікації оповідний дискурс передбачає деякий світ, спільний для комунікантів. Це виявляється в тому, що дорослий персонаж розмовляє із дитиною. Вона, своєю чергою, виступає в ролі самовпевненого, рівноправного партнера і також має право припинити дискусію. Дитині притаманна невимущена емансипаційна поведінка, творча гра фантазії, і вона має право самовільно встановлювати правила гри спілкування і навіть правила виховання» (Баран, 2016: 187) Ідіолект Мальви змінюється у процесі її зростання, подолання труднощів на цьому шляху, під час спілкування з дорослими.

Оскільки цикл повістей Дари Корній «Зворотний бік» має жанрово-стильові ознаки фентезі, а фахівці зауважують «спрямованість сучасної фентезійної літератури на інтелектуального читача, який не тільки опанував шкільну програму та базові знання зі світової культури, але й має досить високий рівень освіти» (Бойко, 2018: 102), очевидним є те, що він може бути цікавим юному

читачеві, який має базові знання зі світової літератури та культури, обізнаний з міфологією та історією. Індивідуальний стиль спілкування головної героїні є лише засобом ініціації цікавого за віком тексту, насиченого досить складним філософським змістом, який розкривається здебільшого за посередництвом ідіостилю авторки-оповідачки.

Через це важливо вибрати для лінгвістичного аналізу монологи, діалоги, роздуми головної героїні на філософські, загальнолюдські теми, які найбільше хвилюють особистість у підлітковому віці, а також репліки інших персонажів, у яких проглядається ставлення до неї, а «першим кроком у здійсненні окресленої діяльності є встановлення пріоритетів, на які орієнтується персонаж. Учителі на учні знаходять у творі точки «входження» в його ціннісно-цільову систему» (Бондаренко, 2015: 89).

Висновки. Отже, індивідуальний лексикон персонажа художнього твору відображає його внутрішній світ, систему цінностей, ставлення до навколишнього світу, змодельовані автором. Тому ідіолект персонажа частково є й відображенням ментальності автора художнього твору. Чим більше персонаж відрізняється від автора за віковою та культурною приналежністю, тим складніше створити його модель, наділити певним характером, вираженим у поведінці, спілкуванні, індивідуальному мовленні. Тому вважаємо, що «дорослому» письменнику досить складно писати твори для дітей та юнацтва.

Досить складним є й процес осягнення учнями особливостей ідіолекту персонажів як складника ідіостилю автора літературного твору. Тому найбільш ефективним для цього є синтез мовознавчих та літературознавчих підходів, виражений у спеціальних прийомах аналізу художнього тексту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Баран У. Комунікація у літературі для дітей та юнацтва : монографія. Львів : Центр дослідження літератури для дітей та юнацтва. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2016. 240 с.
2. Бережна М. Відтворення мовленнєвої характеристики персонажів (на матеріалі англійських художніх текстів та їх перекладів українською мовою). *Science and Education a New Dimension. Philology*, V (34), Issue 124, 2017. С. 11–15.
3. Бойко О. Роль прецедентних висловлювань у сучасному українському фентезі (на матеріалі творів Дари Корній «Гонимарник» і Макса Фрая «Казки старого Вільнюса»). *Записки з українського мовознавства*. № 25. Одеса : Одеський національний університет імені І. І. Мечникова, 2018. С. 97–105.
4. Бондаренко Ю. Вивчення образів-персонажів літературного твору в школі : теорія і практикум. Ніжин : НДУ, 2015. 317 с.
5. Кайдаш А., Хомич В. Ейдологічні засади сучасної української прози (мовний аналіз романів Дари Корній). *Development of modern science: the experience of European countries and prospects for Ukraine*. Riga : Baltija Publishing, 2019. С. 238–257.
6. Козко О., Крамар Ю. Формування ідіолекту підлітка в художньому тексті роману Донни Тартт «Щиголь» та особливості його відтворення у перекладі. *Advanced Linguistics*. 2019. № 3. С. 53–59.
7. Корній Д. Зворотний бік світла : роман. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2012. 320 с.
8. Матківська Н. Відтворення ідіолектних особливостей мовлення персонажа Сирника в перекладі анімаційних фільмів «Тачки» і «Тачки-2» українською, німецькою й іспанською мовами. *Вісник КНЛУ. Серія : філологія*. 2015. Том 18. № 1. С. 94–101.

9. Привалова С. Індивідуальний стиль письменника. *Актуальні наукові дослідження в сучасному світі*. Переяслав-Хмельницький, 2019. Вип. 2 (46), ч. 3. С. 99–104.
10. Присяжнюк С. Мовлення персонажів як засіб відтворення характерів та душевних станів (на матеріалі дитячої прози В. Винниченка). *Наукові записки [Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Серія : Філологічні науки*. 2019. Вип. 175. С. 476–481.
11. Сидоренко І. Підходи до вивчення ідіостилю у лінгвістичних дослідженнях художнього тексту. *Наукові записки [Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського]. Серія : Філологія (мовознавство)*. 2015. Вип. 21. С. 298–303.
12. Ставицька Л. Про термін ідіолект. *Українська мова*. 2009. № 4. С. 3–17.
13. Шалацька Т. Мовленнєві форми вираження психології персонажів малої прози І. Чендея. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2011. Вип. 26. С. 203–206.
14. Шаповал А., Велитченко Л. Особливості індивідуального лексикону персонажа художнього тексту. *Науковий вісник ПНПУ ім. К. Д. Ушинського*. 2019. № 29. С. 292–306.

REFERENCES

1. Baran U. *Komunikatsiya u literaturidlyaditey ta yunatstva: monohrafiya* [Communication in Children's and Youth Literature: a monograph]. Lviv: Tsentr doslidzhennya literatury dlya ditey ta yunatstva; Ivano-Frankivsk: Symfoniya forte, 2016. 240 p. [in Ukrainian].
2. Berezhna M. Vidtvorennya movlennyevoyi kharakterystyky personazhiv (na materialih anhlomovnykh khudozhnikh tekstiv ta yik hperekladiv ukrayins'koyu movoyu). [Reproduction of speech characteristics of characters (on the material of English literary texts and their translations into Ukrainian)]. *Science and Education a New Dimension. Philology*, V (34), Issue 124, 2017. S. 11–15. [in Ukrainian].
3. Boyko O. Rol' pretsedentnykh vyslovlyuvan' u suchasnomu ukrayins'komu fentezi (na materialih tvoriv Dary Korniy «Honykhmarnyk» i Maksa Fraya «Kazky staroho Vil'nyusa»). [The role of precedent statements in modern Ukrainian fantasy (based on the works of Dara Kornii «Honykhmarnyk» and Max Fry's «Fairy Tales of Old Vilnius»)]. *Zapysky z ukrayins'koho movoznavstva*. Odesa: Odes'kyy natsional'nyy universytet imeni I. I. Mechnykova, 2018. S. 97–105. [in Ukrainian].
4. Bondarenko YU. Vyvchennya obraziv-personazhiv literaturnoho tvoriv v shkoli : teoriya i praktykum. [The study of images-characters of a literary work at school: theory and practice.]. Nizhyn : NDU, 2015. 317 s. [in Ukrainian].
5. Kaydash A., Khomych V. Eydologichni zasady suchasnoyi ukrayins'koyi prozy (movnyy analiz romaniv Dary Kornii). [Eidological principles of modern Ukrainian prose (linguistic analysis of novels by Dara Kornii)]. *Development of modern science: the experience of European countries and prospects for Ukraine*. Riga: Baltija Publishing, 2019. S. 238–257. [in Ukrainian].
6. Kozko O., Kramar YU. Formuvannya idiolektu pidlitka v khudozhn'omu teksti romanu Donny Tartt «Shchyhol'» ta osoblyvosti yoho vidtvorennya u pereklyadi. [Formation of idiolect by teenager in the literary text of the novel «Goldfinch» by Donna Tartt and features of its reproduction in translation.]. *Advanced Linguistics*. 2019. № 3. S. 53–59. [in Ukrainian].
7. Kornii D. Zvorotnyy bik svitla : roman. [The reverse side of light: a novel]. Kharkiv: Knyzhkovyy Klub «Klub Simeynoho Dozvillya», 2012. 320 s. [in Ukrainian].
8. Matkivs'ka N. Vidtvorennya idiolektnykh osoblyvostey movlennya personazha Syrnika v pereklyadi animatsiynykh fil'miv «Tachky» i «Tachky-2» ukrayins'koyu, nimets'koyuy, ispany'koyu movamy. [Reproduction of idiolect features speech by Syrnik in the translation of the animated films «Wheelbarrows» and «Wheelbarrows-2» into Ukrainian, German and Spanish]. *Visnyk KNLU. Seriya: filolohiya*. 2015. Tom 18. № 1. S. 94–101. [in Ukrainian].
9. Pryvalova S. Indyvidual'nyy styl' pys'mennyka. [Individual style of the writer]. *Aktual'nyye nauchnyye issledovaniya v sovremennom mire*. Pereyaslav-Khmel'nits'kiy, 2019. Vyp. 2 (46), ch. 3. S. 99–104. [in Ukrainian].
10. Prsyazhnyuk S. Movlennya personazhiv yak zasib vidtvorennya kharakteriv ta dushevnykh staniv (na materialih dytyachoyi prozy V. Vynnychenka). [Speech of characters as a means of reproducing characters and mental states (on the material of children's prose V. Vynnychenko)]. *Naukovi zapysky [Tsentral'noukrayins'koho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Vynnychenka]. Seriya: Filolohichni nauky*. 2019. Vyp. 175. S. 476–481. [in Ukrainian].
11. Sydorenko I. Pidkhody do vyvchennya idiostylu u lnhvistychnykh doslidzhennyakh khudozhn'oho tekstu. [Approaches to the study of idiostyle in linguistic research of literary text]. *Naukovi zapysky [Vinnyts'koho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Mykhayla Kotsyubyn'skoho]. Seriya: Filolohiya (movoznavstvo)*. 2015. Vyp. 21. S. 298–303. [in Ukrainian].
12. Stavys'ka L. Pro termin idiolekt. [On the term idiolect]. *Ukrayins'ka mova*, 2009, № 4. S. 3–17. [in Ukrainian].
13. Shalats'ka T. Movlennyevi formy vyrazhennya psykhologiyi personazhiv maloyi prozy I. Chendeya. [Speech forms of expression of psychology of characters of short prose by I. Chendey.]. *Naukovyy visnyk Uzhhorod'skoho universytetu*, 2011. Vyp. 26. S. 203–206. [in Ukrainian].
14. Shapoval A., Velytchenko L. Osoblyvosti indyvidual'noho leksykonu personazha khudozhn'oho tekstu. [Features of the individual lexicon of the character of the literary text]. *Naukovyy visnyk PNPu im. K. D. Ushyn'skoho*. 2019. № 29. S. 292–306. [in Ukrainian].